

מראה

ב' באלול התשס"ט - 21-28.8.2009
גליון 59

ההפיכה הקבועה

בספרו האחרון מודה ה"הגמון" מנחם מאוטנר כי בעקבות המהפך של בחירות '77, החלו ה"הגמונים" לשמר את מעמדם באמצעות הרשות השופטת, תוך צמצום כוחן של הרשויות המחוקקת והמבצעת

עמנואל בון

ב-1964

, שנה לפני שהתמודד בבחירות לנשיאות צרפת מול דה-גול, פירסם פרנסואה מיטראן עלון שנון

המזכיר את וולטר, הן בתוקן והן בסגנון, בשם Le coup d'Etat Permanent ("ההפיכה הקבועה"). בעלון טען מיטראן כי דה-גול יצר שיטה פוליטית, המאפשרת לו לכפות תמיד את רצונו ולהתעלם מזה של בחריו. מיטראן היה אמנם סופר טוב ובעל ידע מרשים, אך היה התגלמות הציניות והצביעות. במשך 14 שנות נשיאותו נמנע מלתקן את החוקה, המאפשרת למונארכ הצרפתי הנבחר להשליט את מאווי (התיקון היחיד, קצר הימים לחוקה שיזם מיטראן, היה רפורמת בחירות שאיפשרה ל"חזית הלאומית" של לה-פן להיכנס לפרלמנט ובכך לצמצם את ניצחון המרכז-ימין בבחירות).

בסופו של דבר, הרפובליקה החמישית של צרפת היא גם יציבה וגם דמוקרטית. ישראל יכולה הייתה ללמוד מן החוקה המוצלחת של דה-גול. במקום זאת עשו האליטות המתוסכלות בארץ את "ההפיכה הקבועה" לדרך פעולתן.

הגיגיו של סארטר

המעמד השליט בישראל מעולם לא קיבל את מפלתו בבחירות של 1977. ימים ספורים לאחר הבחירות, כתב העיתונאי דורון רוזנבלום ב"הארץ" שניצחון הליכוד הוא "סוף מדינת ישראל – לפחות מדינת ישראל כפי שהיכרנו אותה". ב-1984 פירסם הסופר והפובליציסט עמוס קינן את "הדרך לעין-חרוד", שחזה הפיכה צבאית ימנית עם חונטה שמוציאה להורג שמאלנים ללא משפט ומביאה את המזרח התיכון לסף אסון גרעיני. באותה שנה פרסם עמיתו, בנימין תמוז, את "האכסניה של ירמיהו" - רומן המתאר את ישראל של סוף המאה ה-21 כתיאוקרטיה. מבקר הספרות, דן מירון, טען מצידו ב-1985 ש"ירושלים... נאספים כוחות שינסו לדכא או לבטל את הדמוקרטיה הישראלית".

פרופ' מנחם מאוטנר, דמות מוערכת בממסד המשפטי הישראלי, טוען בספרו האחרון – "משפט ותרבות בישראל על סף המאה ה-21" שאנשים כמו רוזנבלום, קינן, תמוז ומירון הם "הגמונים לשעבר", הרואים את עצמם – ואת עצמם בלבד – כמנהיגות הלגיטימית, הבלעדית והנצחית של ישראל. עם תבוסתם בבחירות ב-1977, איבדו ההגמונים לשעבר את מעמדם וגילו לחרדתם שהיהדות, אשר קיוו כי אותה השליכה הצינות לפח הזבל של ההיסטוריה, עדיין חשובה לרוב הישראלים. עם איבוד כוחם בבחירות, טוען מאוטנר, החלו ההגמונים לשעבר לשמר אותו באמצעות הרשות השופטת.

בשנות ה-80 וה-90 צימצם בית המשפט העליון בהדרגה וביעילות את כוחן של הרשויות המחוקקת והמבצעת, תוך שהוא מעניק לעצמו את הכוח לקבוע את ערכיה של המדינה ולחלק את משאביה החומריים. מאוטנר מודה בכנות, כי הדרך הבטוחה ביותר לחזות החלטה של בית המשפט, היא לקרוא את דבר המערכת של עיתון "הארץ".

דבריו של מאוטנר אינם בבחינת תאוריית קונספירציה. הוא עצמו "הגמון לשעבר" ובהווה שותף לאג'נדה הפוליטית של בית המשפט העליון. הוא מודה בפשטות, כי האקטיביזם השיפוטי של בית המשפט העליון נועד לשמר את הכוח שאבד בבחירות. הוא מבכה את העובדה, שהניסיון לכפות אג'נדה ליברלית רדיקלית על חברה שהיא בעיקרה שמרנית, באמצעות שופטים שלא נבחרו על ידי הציבור, מראה סימנים של התשה ואף של מרד. כך למשל, הגמונים לשעבר דוגמת רות גביזון או אמנון רובינשטיין, הפכו למבקריו של בית המשפט (למעשה, מינויה של גביזון לבית המשפט העליון נחסם על ידי הנשיא אהרון ברק, היות שהעזה להפוך למתנגדת); וסקרים מעידים על חוסר אמון הולך וגובר שרוחשים הישראלים כלפי בית המשפט העליון.

לפיכך, טוען מאוטנר, על ההגמונים הישראלים לשעבר לחשוב על אסטרטגיה אחרת. במקום לכפות את ערכיהם באמצעות שופטים הממונים מטעם עצמם, על אותם חילוניים שאיבדו את שילטונם לשכנע את עמיתיהם ה"נחותים" להחליף את הייחודיות היהודית ברב-תרבותיות. עליהם להסביר בסבלנות להמונים קשי ההבנה, שעל ישראל לחדול מלהיות מדינת לאום, להוסיף להמנונה הלאומי בית בערבית ולתת בדגלה הלאומי ובסמליה ביטוי לערבים.

כפי שמסביר מאוטנר, הציונים החילוניים הראשונים ראו בצינות אלטרנטיבה ליהדות. הם קראו לעצמם "עברים" או "ישראלים" במקום "יהודים". אלא שלצערנו של מאוטנר, כיום יותר ויותר ישראלים מגדירים את עצמם קודם כל ובעיקר "יהודים", ולא "עברים" או "ישראלים". גרוע מכך: כמה מן ההגמונים לשעבר חצו את הקווים, מגלים עניין בתרבות היהודית ומגינים על הרעיון של "מדינה יהודית". לנוכח כל זאת חשים ההגמונים לשעבר כי עליהם להכין את מתקפת הנגד.

על יהודים בישראל ובתפוצות להיות מודעים לתוכניותיה של האליטה הישראלית הממונה מטעם עצמה. "ההפיכה הקבועה" מועברת כיום מבית המשפט העליון לתקשורת ולאקדמיה.

דה-גול כמוכן לא ביצע הפיכה מעולם. למעשה, הוא הציל את ארצו, שכן האמין בשליחותו הייחודית וההיסטורית של עמו. מתנגדו העיקרי, ז'אן פול סארטר, ישב באפס מעשה, ובעוד הגרמנים בוזזים את עירו – ישב בקפה Les Deux Magots, דברני ואפוף הגיגים. מאוטנר שייך לחבורה דומה – נבזית אך בעלת השפעה. מי שעתיד העם היהודי יקר לו צריך אפוא להכיר בתוכניותיהם של יריביו, וליטול חלק במאבק הרעיוני העומד להתחולל.